

Nr 213.

Av herr **Lindhagen**, om nordisk samverkan för bildandet av ett Nordens fredsförbund.

För åtskillig tid sedan förkunnade en engelsk statsman, att världen var redan då vorden ett dårhus. Det kan den ju inom överskådlig tid ej undgå att vara mer eller mindre. Men det bör finnas gränser för allt. I dag har dårskapen ostridigt kumulerat till övermått.

Upprustningen är nu även vårt patos, stora som små stater enträgnaste bemödande i utrikespolitiken. Den internationella rättsordningen är icke längre ens ett fata morgana. Den får kravla sig fram bäst den kan på egen hand bland ruinerna av en mänsklighet. Den är icke någon aktuell fråga för närvarande och således en »opraktisk» angelägenhet.

En röst från Nordamerika klagade nyligen, att nu slocknade den sista fredsstjärnan, när Sverige till och med gick upp i att förena bostadsbyggandet med bombfria valv. Ja, även Norge och Danmark börja glida utför. Författare och politiker gripa även i dessa nordens länder här och var till ordet och utmåla upprustningen med det nordiska försvarsförbundet till följe som en stolt och manlig gärning. Och därefter sätter man punkt.

Men ändå. Den tid, i vilken vi nu leva, är på sitt sätt vad man kan kalla stor. Kvaliteterna, målsmän för *sanningens makt*, fly jagade och slagna som irrbloss ned i Nifelheim, dimmornas värld, under det att kvantiteterna med våldets rätt göra sig breda uppe i terrängerna. Detta mondäna spektakel är en naturens teaterföreställning i det eviga växelspelet mellan de två tragiska makterna i världen: *djuret och samvetet inom alla människor*.

Det ligger således naturlagar även bakom en sådan epok. Man kan ej hejda sakernas gång, åtminstone ej varaktigt, med bara klagan, med klagovisor inom statssubvenerade fredsföreningar, som »lojalt» ej förvill sig in på den internationella rättsordningens allvarliga vägar eller inför andra passiva klagomurar.

Det finns emellertid även ett annat »men ändå». Manandet även i småstaten Sverige för ett starkt militärt försvar med bombfria valv under bostäderna såsom den huvudsakliga utvägen i detta tidsläge är ett naturligt uttryck för nationens skräck inför de betryckta stormakternas traditionella ofred och tillintetgörande rustningar. Må vi dock erinra oss, att när en epok löpt ut sin lina, står revolten färdig i det obemärkta för skapandet av den nya vägledning, som måste komma. Den minnar om det, som är ännu viktigare, nämligen freden. Den uttragglade svenska parollen »*försvaret främst*» är redan dömd till avskrivning av de från djupen, från Nifelheim åter uppstormande kvalitativa makterna under fälttecknet »*freden främst*».

•

Vårt lösliga tal om fred har visat sig icke vara mycket värt. Våra synvillor att kunna avskaffa krig och rustningar med *förtigande* till och med av deras orsaker bli ju i sak knappast annat än en bemantlad delaktighet i den stora krigshyponen.

Det klagas över kollektivismens vanmakt. Samarbete mellan många kan dock aldrig undvaras. Men resultatet beror på individernas goda vilja. Bakom de juridiska personernas upprustningsbenägenheter ruvar nu människornas längtan efter fred.

Den *internationella rättsordningen väntar*. Eller, för att tala svenska, den föraktade småstyvern i vår utrikesbudget till upplysningsarbete för freden måste väl någon gång vika för upplysning om denna rättsordnings förutsättningar och en aktion för dess tillblivelse. Då först ställas vi mot väggen inför allvaret. Och för övrigt: »Utan anfall ingen seger.»

*

Modet till handling saknas som sagt ännu. Allra minst våga vi oss in på det diskutabla problemet, om ej Norden gjorde sig själv och världen en större tjänst genom att på stormakternas nödlägen svara med en egen avrustning. Krigen nalkas med sina maximiprogram. Freden kan ej göra sig respekterad utan att möta dem också med sina yttersta krav.

Må vi besinna, att bombflygplanen nu äro jordens herrar. En naturlig följd av världskriget och en segerfred. Vad människan sår, det skall hon ock uppskåra. Före katastrofen var man enig att söka åtminstone humanisera kriget, särskilt genom skydd för civilbefolkningen. Den vita rasens vetenskapliga triumf, luftkriget, utplånar en sådan omtanke.

Upproret mot situationen ligger emellertid på språng i människornas sinnen. Men någon måste väl börja, givetvis saktmodigt men ändå oförbehållsamt. En sådan kallelse kan nu vila *på Norden, på dess sju små folk med en utpost i Ishavet och sina rättfärdiga sydgränser vid Sönderjylland och Memel*. Även från den övriga världen ställas ju ofta förhoppningar på denna konstellation såsom en ensam stjärna mellan mörka skyar. Jämväl presidenten Roosevelt, nordamerikansk diktator på kort demokratisk sikt, har en gång förkunnat, att hans republik väntar på oss.

*

Vad är det då som ligger bakom den frambrytande gudaskymningen, bakom avslöjandet, som fruktas så mycket av vårt Europa, ja, även av dess pacifism så gott som överallt.

Nationalitetsförtrycket är som bekant en huvudorsak. Andra internationala stadgar här till och med ett »oavlatligt» ingripande, vilket dock hitintills föga avhörts. Nationalitetsbefrielse genom fredlig överenskommelse är den första förutsättningen. Eljest löses den i alla fall genom oavlatliga krig. För stormakterna gäller det här en svår självövertvinnelse. För Norden är det lättare att komma med följande eftertänksamhet.

När *abessinierna* väl trimmats i den vita civilisationen, komma de att gå samma väg mot självstyrelsen som Egypten och Indien.

Skandinavernas nuvarande endräkt kommer från deras inbördeskrig i gamla tider med Danmark som erövrare och de två större ländernas frigörelse genom en av krigen framtvingad egen organisation. Enahanda förlopp förberedes nu i *yttersta Östern*. Det lilla Japan, överbefolkat och utan råvaror, ligger i krig med anförvanterna efter att tidigare ha slagit en europeisk stormakt och återbördat Mandschuriet åt den mongoliska nationaliteten.

Resultatet blir Kinas organisering och därefter endräkt om det gamla programmet: den främsta betingelsen för fred, *de färgade rasernas frigörelse*, Asien åt asiaterna, vilket, såsom av Europa länge anats, nu också från Japan förklarats vara innersta meningen med kriget av i dag. Därmed blir den av dessa färgade raser bekämpade »vita olyckan» likviderad. De vita förunnas, såsom från Asien erbjudes, att i gengäld idka produktiv samfärdsel med fria nationer utan att nödgas hålla flottor och bygga fästningar på områden, som icke tillhöra dem. Men varför får det ej ske godvilligt redan nu eller åtminstone efter en amorteringsplan? »Do it now», gör det nu, är en nordamerikansk visdomsregel.

Nyligen har »Sverige» fått i uppdrag av Nordamerika att dissekera dess *negerproblem*. Ledande negerkretsar äro redan på det klara med, att enda lösningen i tidernas längd är bildande av ett stort negerrike i Centralafrika, dit återinvandring även från Amerika står öppen. Så kommer ock att ske med godo eller genom krig, när även det svarta folket i Afrika inammats i den vita civilisationens livsföring.

På samma sätt är emancipationen av övriga färgade raser, *araber och andra* med möjligheter till utveckling, en betingelse för freden. Likaså uppfyllandet, såvitt möjligt, av de s. k. *europeiska minoriteternas* berättigade förväntningar.

Ett mörkt kapitel är *judarnas problem*. De äro ju också människor. Efter den vita rasens förstörelse av Jerusalem har nämnda folk fått leva i förskingringen. På grund av rasens seghet och sammanhållning har den mångenstädes föga sammansmultit med sina nya omgivningar. Vanskligheter av många slag ha ej kunnat undgås.

Att lösa dessa genom att beröva familjerna sina uppehållen, förklara dem fågelfria, är ingen vandring mot humanism och fred. Nu stå enligt dagspressen även Rumäniens judar i sina synagogor och anropa sin gud om förbarmande.

Judeproblemet måste i civilisationens namn generellt lösas, och det kan knappast ske mer än på två vägar, som omnämnas i motionen 218.

*

Världsproublemetets språkfråga sammanhänger intimt med nationalitetsproblemet. Språkförbistringen är numera den väsentligaste grundvalen för motsättningen mellan nationaliteterna. Ett gemensamt språk vid sidan av

nationalspråken, som gör att vi känna oss hemma hos varandra, är ett jättesteg mot freden. Detta kan tas inom loppet av en halv generation utan svåra konflikter. Det är symptomatiskt att vid tiden för Folkförbundets bildande delegerade från 14 stater, engelska vetenskapsamfundet och folkförbundets generalsekretariat uttalade sig för en slik fredsgaranti. Denna kammare har som pionjär inom parlamentarismen två gånger anslutit sig till denna mening. Bland folkens djupa led har sedan länge organiserats propaganda mot språkförbistringen — krigens gynnare, fredens fiende och kulturens nattsida.

En tredje huvudorsak till ofreden är *det ekonomiska kriget* mellan världsdelar, raser, stater och individer inom samma stat. Den enes död är även här den andres bröd. Insikten härom har slagit över till en nationell ransonering mellan import och export. När skall den gyllene medelvägen upptäckas i denna mest svårlösta betingelse för världsfreden?

En fjärde huvudorsak är *försummandet av mänsklighetens jordfråga, särskilt överbefolkningen*. När ett folk ej har någonting att äta, griper det till vilket krig som helst. I stället för att sätta denna fråga på den internationella rättsordningens program söka till och med redan överbefolkade länder stimulera till ökad barnalstring för att ligga över i kampen mellan staterna om makten i de militära och ekonomiska krigen.

Under sådana förhållanden *åsidosätts för det femte de andliga värdena*, de moraliska faktorerna. Individens renässans, som är grundvalen för all kultur, dröjer.

*

I tidens brännande fråga, *demokrati eller diktatur*, slå svenskarna med överväldigande majoritet vakt om demokratiens begrepp. Vi böra dock beakta, att diktaturerna nu som tillförne äro tillfälligtvis framsprungna ur demokratins vanskligheter som regeringsmakt och beroende av oberäkneliga majoriteter. Romarna experimenterade en gång att i svåra tider lösa dessa vanskligheter med en syntes mellan demokrati och diktatur genom att välja två diktatorer, konsulerna, för kort tid i sänder under kontroll av två folktribuner.

Vårt minoritetsfolk *Same* eller lapparna, som i forna tider sattes som rättslösa slavar under ett fogdevälde, ha nu vaknat och vågat utbedja sig definitivt en konstitution och ett fädernesland, vilket trots tidsenligare tillmötesgåenden dock ännu ofullständigt skänkts dem.

Folkförbundets väsentliga verksamhet synes vara inställd och godtyckligt övertagen av stormakternas förhandlingar. Vi småstater och i varje fall Norden kunna ej undvara ett folkförbund. Det gamla förbundet har gjort vad det kunnat och skänkt oss erfarenheter. Tiden är väl nu inne att förbundet befrias från sammankopplingen med segerfreden samt även i övrigt revideras från grunden till idéer och organisation.

*

I en uppfordran till nyårsönskningar detta år från Nordens statsministrar svarade *den norske statsministern* Nygaardsvold: »Det er svært liten realitet i og bak slike ønsker. Det är först når man virkelig setter någe in for å få dem opfyldt at slike ønsker får sin betydning. For det første ønsker jeg, at det i det nye året må skapes grunnelag for fred, varig fred hele verden over og at vi her i Norden ved vort eksempel og ved aktiv virksomhed altid stiller os till tjenste for denne store sak.»

Under åberopande jämväl av denna ropandes röst från Norge i världsöknen och med erinran, att endast sanningens makt och självövertinnelse — ej våld och självförhävelse — är källan till kultur, tillåter jag mig hemställa,

att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t förorda:

1) svenskt initiativ till bildandet av ett *Nordens fredsförbund*;

2) uppställande såsom detta förbunds program *övertvägande omsider av den internationella rättsordningens reella förutsättningar och av en aktion för dess snara tillkomst*;

3) eller — om detta ej bifalles — ett ensamt svenskt framträdande till mellanfolkligt övertvägande av den internationella rättsordningens reella förutsättningar i förening med en aktion för dess snara tillkomst.

Om remiss till utrikesutskottet anhålles.

Stockholm den 23 januari 1938.

Carl Lindhagen.
